

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ СФОРМОВАНОСТІ КОГНІТИВНОГО КОМПОНЕНТУ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

А. Боднар, Д. Солопчук, І. Стасюк

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Україна

кореспондент-автор – Боднар А.: bodnar.alina@kpnu.edu.ua

doi:

У статті проаналізовано динаміку сформованості когнітивного компонента готовності майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти на констатувальному етапі та після завершення формувального етапу педагогічного експерименту.

Мета дослідження. Проаналізувати динаміку сформованості когнітивного компонента готовності майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти на констатувальному етапі та після завершення формувального етапу педагогічного експерименту.

Методологія дослідження. У дослідженні приймали участь 181 майбутніх учителів фізичної культури (88 студентів у складі експериментальних груп і 93 студенти контрольних груп). До експериментальних груп входили студенти факультету фізичної культури Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (40 осіб), та студенти Чернівецького національного університету (48 осіб), а до контрольних груп – студенти Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка (23 особи) та Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (70 осіб). Для перевірки вірогідності відмінностей між рівнями готовності студентів експериментальних і контрольних груп нами використовувався критерій Пірсона (χ^2) який застосовують у непараметричних (якісних) вимірюваннях.

Для перевірки вірогідності відмінностей між рівнями готовності студентів експериментальних і контрольних груп нами використовувався критерій Пірсона (χ^2) який застосовують у непараметричних (якісних) вимірюваннях.

Результати роботи та ключові висновки. Аналіз результатів педагогічного експерименту засвідчив наявність позитивних змін рівня сформованості когнітивного компонента готовності майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів, що входили до експериментальної групи порівняно з контрольною. Так, за когнітивним компонентом в експериментальній групі 94,3 % студентів досягли середнього і високого рівня готовності проти 62,5 % до початку експерименту; у контрольній групі відповідно 72 % проти 60,2 %.

Виходячи із вищезазначеного, можна констатувати, що впровадження розробленої і теоретично обґрунтованої нами технології формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів у навчально-виховний процес студентів експериментальної групи забезпечило досягнення вагомих результатів у формуванні когнітивного компонента.

Ключові слова: когнітивний, майбутні учителі фізичної культури, підготовка, олімпійська освіта.

Вступ

Теоретична підготовка є одним із вирішальних факторів формування готовності спеціаліста в галузі фізичної культури загалом і в галузі олімпійської освіти зокрема. У межах теоретичної підготовки забезпечується збагачення майбутнього учителя знаннями, які розкривають (створюють) уявлення про олімпійську освіту, як важливий засіб формування гармонійно розвиненої особистості молодших школярів, що базуються на гуманістичних ідеалах у цінностях олімпізму; зміст олімпійської освіти; форми і

Alina Bodnar, Dmytro Solopchuk, Ivan Stasiuk. Analysis of the dynamics of formation of the cognitive component of readiness of future teachers of physical culture for the olympic education of primary pupils

Abstract. To analyze the dynamics of formation of cognitive component of future teachers of physical education for the Olympic education at the stage of formation and after the completion of the formative stage of the pedagogical experiment.

181 future teachers of physical education participated in the study (88 students in experimental groups and 93 students in control groups). The experimental groups consisted of students of the Faculty of Physical Education of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University (40 persons) and students of Chernivtsi National University (48 persons), and the control groups included students of Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University (23 persons) and H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (70 persons). To test the probability of differences between the levels of readiness of students in experimental and control groups, we took into consideration the Pearson (χ^2) criterion which is used in nonparametric (qualitative) measurements.

The analysis of the results of the pedagogical experiment showed positive changes in the level of formation of the cognitive component of readiness of future teachers of physical education for the Olympic education of primary schoolchildren who were part of the experimental group compared to the control group. Thus, based on the motivational cognitive in the experimental group, 94.3% of the students achieved high and average levels of readiness compared with 62.5% at the start of the experiment, while 72 % of students of the control group reached high and average levels against 60.2% at the beginning of the experiment.

Proceeding from the above-mentioned, we can state that the application of the developed and theoretically grounded technology of forming the readiness of future teachers of physical culture for the Olympic education of primary pupils into the educational process of students of the experimental group ensured the achievement of significant results in the formation of the cognitive component.

Keywords: cognitive, future physical education teachers, readiness, olympic education.

методи її використання в навчально-виховному процесі молодших школярів; особливості розвитку навчання і виховання молодших школярів.

Знання є важливим фактором формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до виконання професійної діяльності, оскільки без них не можливе розуміння умов і спрямованості майбутньої діяльності [3; 7; 10].

Для розв'язання цього завдання використовують різноманітні форми і методи роботи, центральне місце серед яких посідає пропагування і роз'яснення ідей

олімпізму, олімпійського руху під час навчального процесу в школах, ЗВО та інших навчальних закладах і в першу чергу, в межах тих навчальних дисциплін, що безпосередньо пов'язані з галуззю фізичної культури і спорту. Багато учених і спеціалістів [1; 4; 6; 8] вважають, що для підвищення ефективності роботи з формування знань у галузі олімпізму та олімпійського руху, вона повинна здійснюватися не тільки на навчальних заняттях, безпосередньо пов'язаних з галуззю фізичної культури і спорту, але і в рамках інших навчальних дисциплін, особливо гуманітарних.

Засвоєння когнітивного компоненту в єдності з практичними вміннями і навичками складає освітній зміст готовності майбутнього учителя фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів. Однак традиційна педагогіка, яка орієнтована на досягнення певного стандарту знань, найчастіше призводить до того, що людина стає не здатною розуміти нове (що відхиляється від звичних пояснень). Саме тому засвоєння педагогом когнітивного компоненту повинно поєднуватися зі створенням умов для стимуляції пізнавальної активності, оволодіння методами пошуку і використання потрібної інформації, а також методами аналізу дій на основі осмисленого відношення до олімпійської освіти молодших школярів [2; 5; 9].

Мета дослідження: Проаналізувати динаміку сформованості когнітивного компоненту готовності майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти на констатувальному етапі та після завершення формувального етапу педагогічного експерименту.

Матеріал і методи дослідження

З метою визначення у студентів рівнів готовності до олімпійської освіти молодших школярів було розроблено діагностичний пакет. Відповідно до цього з представниками контрольних та експериментальних груп під час констатувального та формувального експерименту було проведено письмове опитування та письмове тестування студентів.

До експерименту було залучено 181 майбутніх учителів фізичної культури (88 студентів у складі експериментальних груп і 93 студенти контрольних груп). До експериментальних груп входили студенти факультету фізичної культури Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (40 осіб), та студенти Чернівецького національного університету (48 осіб), а до контрольних груп – студенти Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка (23 особи) та Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (70 осіб).

Реалізація педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів супроводжувалося педагогічним моніторингом, в процесі якого був розроблений діагностичний інструментарій для дослідження

динаміки формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів.

З метою кількісної оцінки якісних показників, що були одержані в процесі вимірювання готовності майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів були використані методи математичної статистики. Через обробку даних, їх графічне зображення ми опрацювали результати одержані в процесі проведення педагогічного експерименту та перевірили їх вірогідність (достовірність). До початку педагогічного експерименту необхідно було провести початковий діагностичний зріз, що передбачав вимірювання вихідного рівня готовності майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів у студентів експериментальної і контрольної груп для подальшого дослідження динаміки.

Для визначення ефективності експериментальної динаміки на початку і в кінці дослідження була оцінена статистична вірогідність (достовірність) різниці у сформованості когнітивного компоненту готовності майбутніх учителів фізичної культури експериментальних і контрольних груп до олімпійської освіти молодших школярів.

Для перевірки вірогідності відмінностей між рівнями готовності студентів експериментальних і контрольних груп нами використовувався критерій Пірсона (χ^2) який застосовують у непараметричних (якісних) вимірюваннях.

Для розрахунку вірогідності відмінностей результату, одержані в обох групах, розподілялися в багатопільну таблицю. Рівень готовності майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів вимірювався за трьома рівнями: високий, середній, низький.

Результати дослідження

У таблиці 1 зазначені показники рівнів сформованості готовності майбутніх учителів майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів за когнітивним компонентом на констатувальному етапі педагогічного експерименту.

Дані, що подані у таблиці 1 свідчать про те, що до початку проведення педагогічного експерименту статистично значимих (достовірних) відмінностей між показниками когнітивного компоненту готовності студентів експериментальних і контрольних груп немає $\chi^2_{\text{отримане}} < \chi^2_{\text{критичне}} (0,34 < 6,0)$.

Як засвідчили результати діагностики до початку експериментальної роботи, початковий стан готовності студентів експериментальної і контрольної груп до олімпійської освіти молодших школярів в аспекті теоретичних знань можна вважати, як задовільний. Більшість досліджуваних експериментальних і контрольних груп мають низький і середній рівень.

Показники сформованості когнітивного компоненту готовності майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів (констатувальний експеримент)

Рівні сформованості	Експериментальна група, 88 осіб			Контрольна група, 93 особи			$\chi^2_{отримане} < \chi^2_{критичне}$
	Кількість досліджуваних (n – осіб)	Сума набраних балів	%	Кількість досліджуваних (n – осіб)	Сума набраних балів	%	
Низький	33	0–18	37,5	37	0–18	39,8	0,34 < 6,0
Середній	41	19–24	46,6	44	19–24	47,3	
Високий	14	25–30	15,9	12	25–30	12,9	

П р и м і т к а . $\chi^2_{отримане} < \chi^2_{критичне}$ – вірогідність між показниками сформованості когнітивного компоненту готовності досліджуваних груп

У експериментальній групі 37,5 % студентів мають низький рівень сформованості знань, 46,6 % – середній, 15,9 % – високий; у контрольній групі 39,8 % досліджуваних мають низький рівень, 47,3 % – середній, 12,9 % – високий рівень. Причиною цього є те, що констатувальний етап експерименту проводився на початку 1-го курсу.

Загалом, виявлені у процесі констатувального експерименту рівні сформованості готовності студентів експериментальної у контрольної груп до олімпійської освіти молодших школярів дали підставу для розробки технології формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів та впровадження її у навчально-виховний процес студентів факультетів фізичної культури ЗВО.

З цією метою було проведено формувальний етап експерименту. Після проведення експериментальної роботи були проведені зрізи аналогічні тим, що проводились під час констатувального етапу експерименту.

Аналіз результатів дослідження динаміки когнітивного компоненту готовності майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших

школярів засвідчив, що між показниками студентів експериментальних і контрольних груп існує статистично значима (достовірна) відмінність $\chi^2_{отримане} > \chi^2_{критичне}$ (32,0 > 6,0).

В експериментальній групі низький рівень на початку констатувального експерименту склав 37,5 %, після завершення формувального етапу 5,7 %, середній відповідно – 46,6 % і 35,2 %, високий рівень – 15,9 % до експерименту і 59,1 % після експерименту від загальної кількості досліджуваних. У контрольній групі низький рівень до початку проведення педагогічного експерименту складав 39,8 %, після 28 %, середній рівень відповідно – 47,3 і 51,6, високий рівень 12,9 % і 20,4 %.

У контрольній групі також спостерігається позитивна динаміка, але вірогідних відмінностей між фоновими показниками після експерименту не спостерігається.

Розглянемо динаміку рівнів сформованості готовності студентів експериментальної групи до олімпійської освіти молодших школярів за когнітивним компонентом (табл. 2).

Таблиця 2

Показники сформованості готовності студентів експериментальної групи до олімпійської освіти молодших школярів за когнітивним компонентом

Рівні сформованості	Етапи педагогічного експерименту				$\chi^2_{отримане} > \chi^2_{критичне}$
	констатувальний		контрольний		
	Абсолютна кількість студентів (n-осіб)	Відносна кількість студентів %	Абсолютна кількість студентів (n-осіб)	Відносна кількість студентів %	
Низький	33	37,5	5	5,7	44,8 > 6,0
Середній	41	46,6	31	35,2	
Високий	14	15,9	52	59,1	

П р и м і т к а . $\chi^2_{отримане} > \chi^2_{критичне}$ – достовірні зміни між показниками на констатувальному і контрольному етапі експерименту

Результати аналізу даних вказують на те, що між показниками сформованості когнітивного компоненту готовності студентів експериментальної групи констатувального і контрольного етапів існує вірогідна відмінність $\chi^2_{отримане} > \chi^2_{критичне}$ (44,8 > 6,0).

Доцільно буде також розглянути динаміку рівнів сформованості готовності студентів контрольної групи до олімпійської освіти молодших школярів за когнітивним компонентом (табл. 3).

**Показники сформованості готовності студентів контрольної групи до олімпійської освіти
молодших школярів за когнітивним компонентом**

Рівні сформованості	Етапи педагогічного експерименту				$\chi^2_{отримане} < \chi^2_{критичне}$
	констатувальний		контрольний		
	Абсолютна кількість студентів (n-осіб)	Відносна кількість студентів %	Абсолютна кількість студентів (n-осіб)	Відносна кількість студентів %	
Низький	37	39,8	26	28	2,3 < 6,0
Середній	44	47,3	48	51,6	
Високий	12	12,9	19	20,4	

Примітка. $\chi^2_{отримане} > \chi^2_{критичне}$ – достовірні зміни між показниками на констатувальному і контрольному етапі експерименту

Результати аналізу одержаних даних свідчать, що у контрольній групі показники сформованості готовності студентів до олімпійської освіти молодших школярів за когнітивним компонентом має позитивну динаміку, але вірогідних відмінностей між показниками констатувального та контрольного етапів немає $\chi^2_{отримане} < \chi^2_{критичне}$ (2,3 < 6,0)

Дискусія

Результати дослідження підтвердили дані інших авторів [3; 4; 5; 8; 10] про те, що система знань в галузі олімпізму і олімпійського руху є невід'ємною частиною готовності майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти школярів. Це призводить до кращих результатів у формуванні умінь, навичок і мотивації при реалізації олімпійської освіти в загальноосвітніх навчальних закладах. В процесі формування у майбутніх учителів фізичної культури системи знань в галузі

олімпійської освіти необхідно враховувати теоретичний матеріал з олімпійської освіти який входить в зміст діючих навчальних програм для учнів загальноосвітніх навчальних закладів 1–4, 5–11 класів.

Висновки

Таким чином, підсумковий аналіз і узагальнення результатів педагогічного експерименту підтвердив наявність позитивних змін рівня сформованості когнітивного компоненту готовності майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів, що входили до експериментальної групи порівняно з контрольною.

За когнітивним компонентом в експериментальній групі 94,3 % студентів досягли середнього і високого рівня готовності проти 62,5 % до початку експерименту; у контрольній групі відповідно 72 % проти 60,2 %.

Література та джерела

- Боднар А. О. Структура готовності майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів. Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Педагогіка і психологія: зб. наук. пр. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2015. Вип. 767. С. 25–30.
- Боднар А.О. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до олімпійської освіти молодших школярів: автореф. дис...канд..пед. наук: 13.00.04. Хмельницький нац. ун-т. Хмельницький, 2016. 23 с.
- Ермолова В. М. Олімпійська освіта в школі. Київ, 2009. – 85 с.
- Ермолова В. М. Олімпійська освіта: теорія і практика: навч. посіб. Київ, 2011. 335 с.
- Олімпійська освіта: метод. рекомен. [за ред. М. М. Булаової]. Київ: Знання, 2002. 38 с.
- Поликарпова Г. М. Олимпийское образование и воспитание, как предмет педагогического исследования: дис. ... доктора пед наук: 13.00.01. Москва, 2003. 414 с.
- Рагозина Г. А. Сравнительный анализ современных программ олимпийского образования. VII Международный научный конгресс «Современный олимпийский спорт и спорт для всех». Т. 1. Москва: РГУФК, 2003. 368 с.
- Сергеев В. Н. Олимпийское образование: конкретные цели и задачи. Междунар. Форум «Молодежь – Наука – Олимпизм». Москва: Сов. Спорт, 1988. С. 217–218.
- Солопчук М. С., Боднар А.О. Олімпійська освіта: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2013. 176 с.
- Столярков В. И. Концепция олимпийского образования (многолетний опыт разработки и внедрения в практику). Наука в олимпийском спорте. 2007. № 2. С. 30–35.

References

- Bodnar A. O. Struktura hotovnosti maibutnih uchyteliv fizychnoi kultury do olimpiiskoi osvity molodshykh shkoliariv. Naukovyi visnyk Chernivetskoho natsionalnoho universytetu imeni Yurii Fedkovycha. Pedahohika i psykholohiia: zb. nauk. pr. Chernivtsi: Chernivetskyi natsionalnyi universytet, 2015. Vyp. 767. S. 25–30.
- Bodnar A.O. Pidhotovka maibutnih uchyteliv fizychnoi kultury do olimpiiskoi osvity molodshykh shkoliariv: avtoref. dys...kand..ped. nauk: 13.00.04. Khmelnytskyi nats. un-t. Khmelnytskyi, 2016. 23 s.
- Iermolova V. M. Olimpiiska osvita v shkoli. Kyiv, 2009. – 85 s.
- Yermolova V. M. Olimpiiska osvita: teoriia i praktyka: navch. posib. Kyiv, 2011. 335 s.
- Olimpiiska osvita: metod. rekomend. [za red. M. M. Bulaovoi]. Kyiv: Znannia, 2002. 38 s.
- Polikarpova G. M. Olimpiyskoye obrazovaniye i vospitaniye. kak predmet pedagogicheskogo issledovaniya: dis. ... doktora ped nauk: 13.00.01. Moskva. 2003. 414 s.
- Ragozina G. A. Sravnitelnyy analiz sovremennykh programm olimpiyskogo obrazovaniya. VII Mezhdunarodnyy nauchnyy kongres «Sovremenny olimpiyskiy sport i sport dlya vsekh». T. 1. Moskva: RGUFK. 2003. 368 s.
- Sergeyev V. N. Olimpiyskoye obrazovaniye: konkretnyye tseli i zadachi. Mezhdunar. Forum «Molodezh – Nauka – Olimpizm». Moskva: Sov. Sport. 1988. S. 217–218.
- Solopchuk M. S., Bodnar A.O. Olimpiiska osvita: navchalno-metodychnyi posibnyk. Kamianets-Podilskyi: Kamianets-Podilskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Ohienka, 2013. 176 s.
- Stolyarov V. I. Kontseptsiya olimpiyskogo obrazovaniya (mnogoletniy opyt razrabotki i vnedreniya v praktiku). Nauka v olimpiyskom sporte. 2007. № 2. S. 30–35.

Надійшла 28.06.2019